

Vergeten helden

Vergeten helden

Samengesteld door Hugo Borst,
Matthijs van Nieuwkerk
en Henk Spaan

Ambo|Anthos
Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten te regelen voor alle in dit boek opgenomen illustraties. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich alsnog tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 263 3334 7
© 2015, bij de diverse auteurs
Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Omslagillustraties © zie fotoverantwoording op p. 405
Foto redactie © Merlijn Doornik

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Inhoud

Inleiding 11

MARTIN BRIL

Een harde, maar hij stonk niet

Een jeugd met Joop van Daele

(*Hard gras* 3, 1995) 13

SIMON KUPER

Helmut Klopfleisch, voetbaldissident

(*Hard gras* 3, 1995) 30

HERMAN KOCH

Nog één Spaatje voor Hristo

(*Hard gras* 6, 1996) 43

JEAN NELISSEN

Ça va?

Het leven van Dick van Dijk

(*Hard gras* 13, 1997) 51

HUGO BORST

De mooiste plek op aarde
(Onvoltooid verleden)
(*Hard gras* 14, 1998) 62

GUUS VAN HOLLAND

'Ik nerveus? Bejje gek'
Waarom Tonnie van der Linden maar 24 keer voor het Nederlands
elftal uitkwam
(*Hard gras* 20, 1999) 77

P.F. THOMÉSE

Roel wie?
(*Hard gras* 28, 2001) 92

RONALD GIPHART

Rob de Wit
(*Hard gras* 37, 2003) 96

HENK SPAAN

Doorzakken in Maastricht
De korte carrière van Willie 'Stengel' van Bommel
(*Hard gras* 41, 2004) 104

LEO BEENHAKKER

Afscheid van Piet Kruiver
(*Hard gras* 41, 2004) 109

MART SMEETS

Terug naar de onschuld
Arie de Oude brak Amsterdam open
(*Hard gras* 41, 2004) 114

ARNO KANTELBERG

Theo gaat lekker vissen
De verrassende spreekkoren voor Lucius
(*Hard gras* 41, 2004) 127

MICHEL VAN EGMOND

'Just gimme the ball and see what happens'
Uren met Mike Obiku
(*Hard gras* 51, 2006) 136

WILLEM VISSERS

Een leven zonder patroon
Het verdriet van Pierre Vermeulen
(*Hard gras* 52, 2007) 154

BRAM DE GRAAF

Zo vader zo zoon
Over 'Pijl' en 'Kleine Pijl'
(*Hard gras* 53, 2007) 165

PETER DE WAARD

De Haïtiaan die Engeland velde
(*Hard gras* 64, 2009) 180

DAVID WINNER

De landing van Der Bomber
(*Hard gras* 64, 2009) 203

HERMAN BRUSSELMANS

Michel Preud'homme: een bondig portret
(*Hard gras* 74, 2010) 215

MARTIN VAN NECK

Het koffertje van Béla Guttman
(*Hard gras* 76, 2011) 224

HERMAN SANDMAN

Ik was Milko Djurovski
(*Hard gras* 82, 2012) 247

DAAN HEERMA VAN VOSS

Het moderne heldenleven van Christian Vieri
(*Hard gras* 83, 2012) 258

FILIP JOOS

Het vermorzelde been van Juan Lozano
(*Hard gras* 87, 2012) 278

WIEP IDZENGA

De vroege dood van een topspits
John Eriksen (1957-2002) vond zijn einde in een tehuis voor de-
mente bejaarden
(*Hard gras* 88, 2013) 292

LEO VERHEUL

Iconen: Tinus Bosselaar
Een medisch wonder in blessuretijd
(*Hard gras* 89, 2013) 307

FRANK HEINEN

48 jaar eenzaamheid
Rashidi Yekini, eens topscorer van Afrika's sterkste voetbalploeg
Nigeria
(*Hard gras* 91, 2013) 314

WIEP IDZENGA

Kees Kist, de marktkoopman
(*Hard gras* 93, 2013) 323

DIEDERIK VAN VLEUTEN

Meer dan een kopbal

Een Bakhuis familiesaga

(*Hard gras* 97, 2014) 341

MARK VAN DEN HEUVEL

De voetballer en de prinses

(*Hard gras* 100, 2015) 358

Stukken van de website www.hardgras.nl 376

Inleiding

Dick van Dijk staat model voor de vergeten held. Hij is dood. Zijn vrouw Wanda, met wie hij sinds hun tienerjaren zijn leven deelde, is ook dood. Hun oudste dochter Anouk, die jarenlang de receptie van het fameuze hotel La Colombe d'Or in Saint Paul de Vence beheerde? Dood.

Een jaar nadat Dick van Dijk in 1971 voor Ajax na de voorzet van Piet Keizer het doelpunt maakte dat de Europa Cup-finale tegen Panathinaikos min of meer besliste, vertrok hij naar de Côte d'Azur om er te gaan voetballen bij Nice.

Dick, die bij Ajax al honderdtachtigduizend gulden verdiende – meer dan Cruijff, die daar slecht tegen kon – kreeg bij Nice een veelvoud. Met Wanda kon hij in weelde leven. Ze kregen drie kinderen. Elke dag scheen de zon.

Totdat er zakelijk een paar dingen misgingen. Het gezin van de inmiddels ex-voetballer moest verhuizen; van de door hen spreekwoordelijk bewoonde villa met zwembad naar een klein huis in het oude stadje. Op Dicks humeur had dit nauwelijks invloed. Als het regende zat hij in het dorpscafé te kaarten met Yves Montand. Zodra het droog werd gingen ze buiten lekker jeu de boules spelen.

Elke dag zag men hem over het pleintje naast La Colombe d'Or lopen, een kasjmieren trui losjes over de schouders gedrapeerd. In het Gooi zie je een bepaald soort mannen dit ook proberen. Dick kon het wel.

Aan de voet van het kerkhof ligt hij onder een povere steen. Daarop alleen zijn naam en de jaartallen. Een bezoeker kan in de verte de zee zien.

De man die dit prachtige portret opschreef, Jean Nelissen, is ook dood.

Soms zijn in deze schitterende *Hard gras*-bundel de schrijvers de vergeten helden.

Een harde, maar hij stonk niet

Een jeugd met Joop van Daele

Het was een jaar geleden in augustus. Ik werd opeens getroffen door zo'n sprankelend moment waarin alles met alles samenhangt. Die momenten zijn schaars, maar dat zal wel aan mij liggen. We woonden in een boerderij aan de rand van een dorp in Drenthe. Het was een zondagochtend. Dat zal ook wel geen toeval zijn geweest. Ik zat met mijn dochter op het erf, zij in een emmer water, zo warm was het al, ik onder een boom die hoog boven mij zachtjes ritselde, want er stond daarboven een iele bries die langzaam maar zeker de bekende geluiden van een voetbalwedstrijd begon aan te dragen. Roepende stemmen, de droge knal als een bal werd geraakt, gelach. De wedstrijd ver weg, de geluiden sporadische getuigen.

Het was zoals het hoort.

De toekomst was veilig.

Ik plukte mijn dochter uit de emmer, deed haar een luier om en een T-shirt aan en reed haar in de auto naar het sportpark aan de andere kant van het dorp. De wedstrijd was op het veld van het eerste, maar er zat niemand op de kleine tribune. Behalve twee elftallen die zich in het zweet liepen, waren er alleen de scheids- en grensrechters, twee trainers, achter een van de doelen een jongen die lui in het gras lag en in de schaduw van de populieren aan de overkant een groepje keuvelende mannen dat nonchalant over het hek hing en waaruit af en toe een harde, krassende lach opsteeg. Ik ging op

de tribune zitten en keek naar de wedstrijd. Dochter zat naast me.

Het spel leek nog het meest op het kluitjesvoetbal van pupillen. De spelers waren dik, behaard of al kalend, puffend en rood, hun broeken te kort, hun kousen door te veel wassen flets en rafelig, het waren, kortom, amechtige mannen van in de veertig, maar ze hielden als het jongetje dat ze eens waren achter iedere bal aan, alsof het spel bij iedere beweging van de bal opnieuw begon. Het was aandoenlijk. Hoewel het spel zich door harde, en meestal ongerichte trappen snel over en weer verplaatste, vielen er geen goals. Het leek wel alsof dat niet de bedoeling was. Ik vroeg me af of ik zin zou hebben om mee te doen. Mijn dochter zei opeens: gisteren was ik blauw.

Ik zei: ooh.

Zij zei: ja.

Daarna zweeg ze zo wijs ze maar kon.

Behoorlijk wijs.

We keken naar de mannen op het veld. Ik had even het gevoel dat ik naast mijn vader zat.

De idolen van mijn jeugd waren schaatsers, zangers en voetballers, maar zelf was ik een knutselaar en bezeten van bouw pakketten, met name van tanks, zodat ik lange tijd een zwak had voor veldmaarschalk Rommel, die hoewel strijdend aan de verkeerde kant toch ook wel weer goed was, in ieder geval een genie als het ging om moderne oorlogsvoering. Daar kwam bij dat het materieel dat Rommel commandeerde er heel wat beter, strijdvaardiger en moderner uitzag dan het speelgoed waarmee de Engelsen hun jongens de woestijn in stuurden, en het verschil begon al bij de helmen. De Brit had een omgekeerd soepbord op de kop, de Mof een degelijke pan. Het was dat de Engelsen goed waren in de oorlog, anders zou je als kind toch niet geloven in die padvindsters. Als jongen van elf, twaalf jaar veroverde ik deze informatie uit twee bronnen: *De Geschiedenis van de Tweede Wereld Oorlog*, een serie pockets uitgegeven door Elsevier of Spectrum en samengesteld door mr

G.B.J. Hiltermann (wiens naam ik altijd las als Hitlermann, een toeval dat ik maar nauwelijks kon bevatten) en een tijdschrift dat begin jaren zeventig verscheen en dat week in week uit glimmend, in kleur en uiterst gedetailleerd verslag deed van de bewogen oorlogsjaren, zo'n blad dat alle insignes en onderscheidingen van het Afrikakorps prachtig in beeld bracht, alsmede op landkaarten met kleurige pijlen iedere scheet in het strijdverloop. De bedoeling was de wekelijkse afleveringen op te sparen en per jaar te bundelen in apart verkrijgbare kunstlederen ruggen. Na vijf jaar en vijf keer 52 afleveringen was de oorlog compleet.

Ik verloor mijn interesse halverwege de slag om El Alamein, in november 1942, geloof ik, wat jammer was – en achteraf dom want had ik meer geduld gehad, dan had ik de onstuimige Amerikaanse generaal Patton als held in mijn armen kunnen sluiten, en niet te vergeten zijn prachtige tanks en pantservoertuigen om na te bouwen. Waarschijnlijk had ik dan ook beter begrepen waarom die Britse padvinders uiteindelijk de boel zouden winnen. Maar ja, mijn probleem was dat het verhaal niet spannend was, hoe het afliep was bijvoorbeeld in 1970 al 25 jaar bekend.

En zo bleef ik achter met een zolderkamer vol foute tanks en een vaag verlangen naar wat aardse idolen dan generaals die al lang het loodje hadden gelegd. Dat waren mijn schaatsers, zangers en voetballers. Zelf kon ik niet schaatsen, noch zingen, en nauwelijks voetballen. Aan de andere kant was ik te jong voor het leger, plus dat het natuurlijk geen oorlog was. Eigenlijk wel jammer. Maar ik moest roeien met de riemen die ik had, met Per Willie Guttormsen, de stayer met de handen op de rug die de kleppen van zijn muts zo stoer omhoog had gevouwen, hoe hard het ook vroom; Eddie Verheyen, voor wie ik een merkwaardig zwak had, net als voor Peter Nottet trouwens, eigenlijk voor iedereen die de dynastie van Ard en Kees durfde te betwisten, Fred Anton Mayer ook, Felix Kaplan; Rod Stewart, omdat ik heimelijk verliefd was op een buurvrouw bij wie ik zijn en mijn eerste single, *Maggie May*, mocht afdraaien, want wij hadden thuis geen pick-up; Peter Koelewijn die een leren hoed droeg en John Fogerty, de houthakkende zanger van Creedence Clearwater Revival, in 1969 en 1970 had hij zijn grootste hits; Ove

Kindvall, de Zweedse spits van Feyenoord die mij mateloos fascineerde, net als Ernst Happel, de enige trainer die ermee door kon, omdat hij in bontjassen liep en zo prachtig gebrekkig Nederlands sprak; Gert Bals, de keeper van Ajax, wiens pet ik benijdde; de onfortuinlijke Willy Dullens, geveld door zijn meniscus en sindsdien vergeefs actief in de wielersport. Maar vooral behielp ik mij met Joop van Daele, de beste reserve van Nederland, mijn lichtend voorbeeld.

Ik ging op voetballen toen ik elf was en hoewel ik nogal klein was voor mijn leeftijd, en bovendien brildragend, kwam ik terecht bij de junioren, waar ik, tot verbijstering van mijn moeder, benoemd werd tot keeper, dit bij gebrek aan vrijwilligers. Al snel was duidelijk dat ik het niet in mij had. Er waren verschillende problemen. Ik was erg bang voor de bal als die van dichtbij werd afgevuurd, erg onzeker als hij van verre kwam, niet in de laatste plaats omdat ik hem pas op het laatste moment zag, nauwelijks bij machte een doeltrap te nemen en bij corners geneigd in de stijl van Pim Doesburg zo vloeiend mogelijk in de kluwen van spelers voor me te duiken, met dat verschil dat Pim meestal over of langs de koppende hoofden heen zoefde, de vuisten trefzeker richting bal, terwijl ik in negen van de tien gevallen plat en plompverloren in de modder viel, nauwelijks los van de grond en met de handen voor mijn ogen. De ballen vlogen me ondertussen om de oren.

Halverwege het seizoen kwam Rudi Snijder ons team versterken. Snijder was een slungel met rood haar en op volle snelheid had hij de lastige eigenschap over zijn eigen benen te struikelen. Het duurde dan ook niet lang voor iemand op het idee kwam hem in de goal te zetten. Als hij op zijn tenen stond, kon hij bij de lat. Dat kon ik niet zeggen, zelfs niet als ik sprong. Snijder voelde er aanvankelijk weinig voor, hij zag een soort Ruud Geels in zichzelf, maar toen hij een paar keer reserve had gestaan, piepte hij wel anders.

Hij kwam erin toen we uit tegen Brummen speelden. Het was 4-0 voor hen, en we waren nog geen kwartier bezig. Ik was blij dat

ik werd gewisseld. Het kon me niet eens schelen dat Snijder mijn kniebeschermers te leen vroeg. Slijmbal. Hij was geen goeie keeper, dat had ik al snel in de gaten, iedereen waarschijnlijk, maar hij was ook niet bang. Met gevaar voor eigen leven wierp hij zich op iedere bal, wapperend met alle ledematen ploegde hij door de lucht; hij schreeuwde, hij stompte, hij trapte, hij harkte, hij gooide met modder, hij deed kortom alles en de bal ging er niet in, al had hij er ook nooit eentje klemvast. Maar mooi dat we met 6-4 wonnen. En vanaf die dag was ik onze vaste reserve, met de nadruk op vast.

Het was even wennen, maar al snel zag ik de voordelen van mijn nieuwe rol. Bijvoorbeeld had ik nu alle tijd om in de kantine te zitten, ballen op te pompen in het materiaalhok, rond te lummelen bij andere wedstrijden, bij het inschieten van de keeper van het eerste, een geblokte man die vreselijk schreeuwde in de wedstrijd, en bij de meiden vooral die met de jongens van de hogere elftallen gingen, jongens die brommers hadden en haar op hun benen en meiden die rookten en stiekem lippenstift op deden. Als ze mijn kant op keken, wist ik niet hoe snel ik moest blozen. Ze gierden het uit.

Hé lulletje!

Dat was minder.

Ik werd de zwerver van het sportpark. Als ergens een bal uit ging, trapte ik hem wel eens terug. Dat was mijn bijdrage. Soms zat ik een hele middag in de kleedkamer naar de spullen van mijn ploeggenoten te kijken. Er ging niets door me heen. Ik kreeg gevulde koeken in de kantine als ik meneer Eilander hielp met klaverjassen. Ik cirkelde op mijn tenen rond de kaartende mannen. Knipoog was schoppen, wangen opgeblazen klaver, twee ogen dicht harten en pulken aan het oor de ruit. Er kwam altijd een moment dat een van de spelers zich vloekend omdraaide. Dan werd ik weer naar buiten gestuurd. Als het regende zat ik hoog op de tribune van het eerste te lezen. Voor me lag het veld, vers geschoren groen, de lijnen onberispelijk wit gekalkt. Een onbeschreven blad, intact en geduldig. Het eerste speelde pas om vier uur. Nog uren. Achter me in het park hoorde ik de wedstrijden, de auto's en brommers op het parkeerterrein, treinen op de spoordijk, en als het warm was gejoel vanuit het zwembad verderop. Ik hoorde er niet bij, en ook weer

wel. Ik hoefde nooit in te vallen. Ze hadden me trouwens niet eens kunnen vinden. Ik droomde mijn eigen dromen.

Joop van Daele arriveerde in mijn leven op een woensdag in september 1970. School was weer begonnen, ik zat inmiddels in de zesde, bij meester De Gunst, die een achteruitkijkspiegel aan zijn piano had gemonteerd om te kunnen controleren of heel de klas de psalmen en gezangen 's ochtends wel met hem mee galmde. Ik was verliefd op Arrie Bouwman, die ouder was en in dezelfde klas zat, omdat ze een keer was blijven zitten. Ze had vlechten en was een kop groter dan ik. Zij zat achteraan bij het raam en ik in het midden van de middelste rij. Het viel niet mee om haar blik te stelen.

We woonden in dezelfde buurt. Raar dat ze me eigenlijk nooit eerder was opgevallen. Ik liep die woensdagmiddag met haar naar huis. We kwamen langs de Vivo, waar aan de muur twee automaten hingen: eentje met kauwgumballen en eentje met sigaretten. Ik trok een bal. Het was een grauwe bakstenen muur. Diep donkerrood. Een goeie muur om tegenaan te staan. Ze trok me naar zich toe. We ruilden een zoen voor de kauwgumbal die ik voorzichtig zuigend in m'n mond had. Ik trilde ervan. Haar neus stootte tegen mijn bril. Aan de overkant was een speeltuin. De kauwgumbal sprong tussen onze monden heen en weer, nu gingen we met elkaar.

We liepen hand in hand verder.

Arrie Bouwman en ik.

Eén van haar vlechten kietelde mijn wang.

Toen kwamen we op de hoek waar zij linksaf moest en ik naar rechts.

Het eerste afscheid begon.

Zij liep van mij weg, ik van haar. En maar zwaaien. En zij blies zoenen als bellen zo van haar hand, en ik gooide met kushandjes en voelde mijn lippen droog en gebarsten van de zenuwen en zoet en kleverig van de kauwgumbal tegen mijn vingertoppen en handpalm die daarna de lucht weer in ging. En zij idem, haar handen,

vingers, mond, het was ongelooflijk. Het leek uren te duren. Uiteindelijk moest een van ons uit beeld verdwijnen. Dat was Arrie. Haar straat had namelijk een bocht en de mijne was lang en recht. Toen ze helemaal weg was, merkte ik pas dat mijn brillenglazen compleet waren beslagen.

Die avond speelde Feyenoord in Rotterdam tegen Estudiantes om de Wereldbeker. Ik was voor Feyenoord en mocht opblijven om de wedstrijd te zien. Ik kan me er weinig van herinneren. Mijn moeder praatte er steeds doorheen. Een tante had die middag gebeld en een oom was ziek en een neef wilde niet deugen en weigerde dienst en een buurvrouw had angina en zo ging het maar door, alsof de radio aanstond. Mijn vader keek met een half oog naar de wedstrijd. Hij knikte af en toe, gromde wat, sukkelde in slaap, de krant gleed uit zijn schoot, hij vond het maar saai, hij was voor Ajax. We hadden nog niet zo lang televisie. De kunst was om zo stil mogelijk te blijven. Bij het minste geringste kon je naar bed worden gestuurd, lag je boven en hoorde je beneden de televisiestemmen lokken. Eenzamer kon het niet.

Het minste geringste brak aan in de zestigste minuut. Kort daarvoor was Coen Moulijn, die ik maar een zinloze pingelaar vond, gewisseld voor Joop van Daele, een grote, blonde en bonkige man die op een kamperende onderwijzer in een te strakke korte broek leek. Ik had nog nooit van hem gehoord. Hij droeg een bril, maar knalde desondanks in die zestigste minuut de bal pardoes het Argentijnse doel in. Ik weet niet of ze in die tijd al doelpunten konden herhalen, het doet er ook niet toe; de knal van Van Daele was zo ontzettend lang onderweg naar de touwen dat er tijd genoeg was om er eens goed voor te gaan zitten. De bal kruiste kalm en waardig door de vijfandelijke verdediging, er was geen houden aan.

Wat een kogel!

De Kuip explodeerde, met die ongelovige vertraging die bij een afstandsschot hoort. Ik explodeerde ook, en mijn moeder ook: van schrik. Zij had net haar breiwerk ter hand genomen en liet nu een hele rij steken vallen. Ik danste door de kamer. Mijn vader vloekte. Geen idee waarom. Misschien omdat hij op tv zag hoe de aanvoerder van Estudiantes de bril van Van Daele van diens neus griste

en doorgaf aan een andere speler, die de bril woest in de grasmat stampte. Van Daele werd ondertussen bedolven onder Feyenoordspelers en moest de rest van de partij spelen met een reservebril die hem niet lekker zat, zo las ik later, tot hij in de 85ste minuut zijn oorspronkelijke bril, door verzorger Wim Meijer met pleisters, plakband en elastiekjes gerepareerd, terugkreeg. De oude vertrouwde dienstfiets, zoals zijn bril werd genoemd, inspireerde hem tot nog een schot, dat echter mijlenver naast ging. Evengoed won Feyenoord de Wereldbeker: maar tegen de tijd dat de spelers trainer Happel op de schouder namen lag ik allang in bed. Mijn moeder stuurde me prompt na het doelpunt van Van Daele naar boven, alsof ze vond dat de wedstrijd daarmee voorbij was. Mijn vreugde had kennelijk iets definitiefs. Bovendien wilde ze met mijn vader praten. Ik probeerde vanuit mijn bed nog een tijdlang de tv te volgen, maar toen mijn vader hem uitdeed en mijn moeder opnieuw van wal stak met oom en tante en de dienstweigerende neef met de veel te lange haren, viel ik in slaap om te dromen van Arrie Bouwman, aan wie ik het miraculeuze doelpunt van Van Daele zou hebben opgedragen als ik tenminste Joop van Daele was geweest.

Maar Joop droeg het doelpunt op aan zijn Joke, Joke Faber, met wie hij nog niet zo lang getrouwd was en die binnenkort hun eerste kindje verwachtte. Joop en Joke kenden elkaar van het postkantoor Prins Hendrikkade, Rotterdam. Beiden werkten daar achter het loket en deelden nu een gezellig flatje. Van Daele, sinds zijn dertiende spelend bij Feyenoord, had net zijn eerste profcontract getekend bij die club, voor twee jaar. Meneer Happel zag wel iets in hem, al noemde hij hem dan Du Lange Ellende. Joop was van plan zijn tijd nuttig te besteden en volgde daarom een cursus Engelse handelscorrespondentie, die dertien maanden zou duren. Daarna wilde hij een stoomcursus Duits doen. Tegen de tijd dat hij daarmee klaar was, moest hij weer met Feyenoord om de tafel voor een nieuw contract. Hij hield van 7-Up en zag zichzelf als een goede reserve. Hij was 23. Gewoner kon het niet. Nu was hij even een held, maar hij had altijd geweten dat hij het in zich had. Het mooiste was misschien nog wel dat de kloof tussen Wim van Hanegem en zijn